

Krzysztof Filipowicz

Charakterystyka modlitw wstawienniczych adwentowej Liturgii Godzin

Studia Theologica Varsaviensia 53/1, 129-143

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. KRZYSZTOF FILIPOWICZ

**CHARAKTERYSTYKA
MODLITW WSTAWIENNICZYCH
ADWENTOWEJ LITURGII GODZIN**

WPROWADZENIE

Kościół otrzymał od Chrystusa Pana polecenie, aby nieustannie modlić się i nie ustawać (Łk 18, 1). Apostołowie traktowali to wezwanie nie tylko jako obowiązek, ale, zachwyceni przykładem swego Mistrza, pragnęli osiąść umiejętność sztuki modlitewnej tak, jak widzieli to u Chrystusa (Łk 11, 1). Pamięć o poleceniu nieustannej modlitwy i poczucie potrzeby, by w niej nie ustawać, była pieczołowicie pielęgnowana w Kościele od najdawniejszych, gdyż apostołskich czasów. Św. Paweł gorąco zaleca, aby modlić się w Duchu przy każdej sposobności (Ef 6, 18). Modlitwa ta, niezależnie od sytuacji zanoszących ją, powinna być praktykowana w duchu chrześcijańskiej radości: *Zawsze się radujcie, nieustannie módlcie się! W każdym położeniu dziękujcie, taka jest bowiem wola Boże w Jezusie Chrystusie względem was* (1 Tes 5, 16-18).

Na przestrzeni wieków Kościół podejmował Chrystusowe wezwanie w sposób stały i wierny, nadając temu różnorodne formy. Szczególnego uznania doczekała się modlitwa liturgiczna. Konstytucja Soboru Watykańskiego II o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* potwierdziła jej znaczenie dla życia chrześcijańskiego. Jakkolwiek nie wyczerpuje ona całej działalności Kościoła, to pozostaje niezmiennie

szczytem, ku któremu zmierza cała jego działalność i zarazem źródłem, z którego wypływa jego moc (KL 9-10). Dzieje się tak dlatego, ponieważ liturgia, gromadząc jakąś wspólnotę, uobecnia mocą Ducha Świętego misterium Chrystusa, wyraża prawdziwą naturę modlącego się Kościoła i staje się jego rzeczywistym znakiem (KL 2-7).

Blisko trzydzieści lat od ogłoszenia soborowej Konstytucji o liturgii świętej papież Jan Paweł II w dniu 11. października 1992 roku Konstytucją Apostolską *Fidei depositum* wprowadził nowy *Katechizm Kościoła Katolickiego*. Ojciec św., wyrażając przekonanie, że nowy *Katechizm* umożliwi lepsze poznanie chrześcijańskiego misterium i ożywienie wiary Ludu Bożego, szczególną rolę w tym dziele przypisał liturgii¹. Centralne miejsce w owym misterium zajmuje Jezus Chrystus, Jednorodzony Syn Boży, który został posłany przez Ojca i za sprawą Ducha Świętego stał się człowiekiem w łonie Najświętszej Dziewicy Maryi, by być Zbawicielem świata².

Publiczna modlitwa Kościoła, jaką jest Liturgia Godzin, będąc przejawem oficjalnego *lex orandi*, nie przestaje być teologicznym miejscem, gdzie jest poznawane i zgłębiane *lex credendi*. Św. Jan Paweł II, doceniając walory tej modlitwy, zwracał również uwagę na sam proces jej powstawania: od czasów apostołskich – te zaś korzeniami tkwiły w „modlitwach legalnych” przepisanych przez prawo Mojżeszowe – aż po jej najnowszą postać, będącą owocem wielkiej odnowy liturgicznej Soboru Watykańskiego II³. Celem niniejszego artykułu jest wypełnienie choćby w minimalnym stopniu wezwania św. Jana Pawła II i przybliżenie bogactwa misterium chrześcijańskiej wiary⁴.

¹ Jan Paweł II, *Konstytucja Apostolska „Fidei depositum”*, w: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Pallottinum, Poznań 2012, s. 13.

² Tamże, s. 13-14.

³ Zob. *Liturgia Godzin z Janem Pawłem II i Benedyktem XVI*, t. 33, Tarnów 2007, s. 11-14.

⁴ Wśród pozycji monograficznych traktujących modlitwy wstawiennicze jako miejsce teologicznego poznania należy wnieść J. D e c y k, *Eschata w oficjum za zmarłych Liturgii Godzin*, Warszawa 2003.

RYS HISTORYCZNY

Ogólne Wprowadzenie do Liturgii Godzin stwierdza, że celem modlitwy brewiarzowej jest uwielbianie Boga, ale, co zostaje podjęte jeszcze w tym samym zdaniu, tradycja żydowska, jak i chrześcijańska nie oddzielają próśb od uwielbienia, a często wyprowadzają z niego modlitwy błagalne (OWLG 179). Zalecenie św. Pawła Apostoła, aby zanosić do Boga prośby, modlitwy, wspólne błagania, dziękczynienia, by wszyscy ludzie byli zbawieni i doszli do poznania prawdy (1Tm 2, 1-4), tłumaczone było przez Ojców Kościoła w tym znaczeniu, że powinno się zanosić prośby do Boga rano i wieczorem. Od IV w. praktyka ta znana jest w Kościele Wschodnim i Zachodnim. Modlono się za ludzi różnych stanów i w wielorakich potrzebach⁵. Uroczyste modlitwy poranne i wieczorne zawierały bardzo liczne wezwania błagalne, które wygłaszane były najczęściej przez diakona, a obecni po każdym z wezwań odpowiadali *Kýrie eléison*⁶. Reguła św. Benedykta zalecała, aby na zakończenie Jutrzni i Nieszporów odmawiać modlitwy wstawiennicze (*preces*), zwane także litaniami. Praktyka ta rozpowszechniła się w Europie i *preces* przybrały postać wersetów i odpowiedzi poprzedzonych *Kýrie eléison*, a kończących się *Ojcze nasz*⁷.

W czasach Innocentego III (1198 – 1216) Brewiarz Kurii Rzymskiej zawierał trzy formularze modlitw wstawienniczych zbudowanych z wezwań w formie wersetów. Nabrały one charakteru pokutnego i bez zasadniczej zmiany zostały wprowadzone do *Breviarium Romanum* Piusa V (1568). *Preces* w *Laudes* i *Vesperae* odmawiało się w postawie klęczącej. Rozpoczynały się od *Kýrie eléison*. Dalej przybierały one postać wezwania i odpowiedzi wyjętych najczęściej z psalmów pokutnych. Modlono się za papieża, biskupa, króla, za cały Kościół, dobrodziejów, zmarłych, nieobecnych, zasmuconych, o pomoc i odkupienie. Do próśb w laudesach dołączano psalm *De*

⁵ Por. Cz. Krakowiak, *Modlitwy wstawiennicze i oracje*, „Ateneum Kapańskie”, 75(1983) z. 446, s. 78.

⁶ Zob. Egeria, *Pielgrzymka do miejsc świętych*, Warszawa 1970, s. 200-201.

⁷ Por. B. Nadolski, *Liturgia II. Liturgia i czas*, Poznań 2013, s. 431-432.

profúndis, a w nieszpórach *Miserére*. Nieodłączną była modlitwa *Pater noster*⁸. Pius X usunął z *preces* Laudesów psalm *De profúndis* i *Miserére* z *Vesperae*. Modlitwy wstawienne posiadają nadal charakter pokutny. Odmawiano je we wszystkie dni ferii przed końcową oracją. Ze względu na charakter pokutny *preces feriales* zwane były także *preces pœnitentiáles*. *Preces* oprócz Laudesów i Nieszporów występowały także w *Pryma* jako *feriales* i *dominicáles*. Prośby niedzielne były krótsze i były wyjęte z próśb ferii. Składały się one z: *Kýrie*, *Pater*, *Credo*, oraz siedmiu wersetów biblijnych w niedzielę i 19 w ferie⁹. Dalsze zmiany ograniczyły występowanie *preces* do śród i piątków okresu Adwentu, Wielkiego Postu, Męki Pańskiej i dni kwartalnych¹⁰.

⁸ Dawne brewiarzowe modlitwy wstawienne były dość schematyczne: V: Ego dixi: Domine, miserere mei. V: Sana anima mea, uia peccati tibi. V: Convertere, Domine usquequo. R: Et deprecabilis esto super servos tuos. V: Fiat misericordia tua, Domine, super nos. R: Quemadmodum speravimus in te. V: Sacerdos tui induantur justitiam. R: Et Sancti tui exultent. V: Domine, salvum fac Regem. R: Et exaudi nos in die, qua invocaverimus te. V: Salvum fac populu tuum, Domine, et benedic haerediatati tuae. R: Et rego eos, et extolle illos usque in aeternum. V: Memento congregationis tuae. R: Quam possedisti ab initio. V: Fiat pax in virtute tua. R: Et abundantia in turribus tuis. V: Oremus pro fidelibus defunctis. R: Requiem aeternam donna eis, Domine, et lux perpetua luceat eis. V: Requiescat in pace. R: Amen. V: Pro fratribus nostris absentibus. R: Salvos fac servos tuos, Deus meus, sperantes in te. V: Pro afflictis et captivis. R: Libera eos, Deus Israel, ex omnibus tribulationibus suis. V: Mitte eis, Domine, auxilium de Sancto. R: Et de Sion tuere eos. V: Domine, exaudi orationem meam. R: Et clamor meus ad te veniat. *Breviarium Romanum ex decreto Ss. Concilii Tridentini restitutum, s. Pii V. Pontificis Maximi jussu editum, Clementis VIII. et Urbani VIII. auctoritate recognitum, cum officii sanctorum novissime per summos pontifices usque ad hanc diem concessis, pro majori recitantium commoditate diligenter dispositis*, Campoduni 1855, s. 41-42; 81. Por. Cz. K r a k o w i a k, *Modlitwy wstawienne i oracje*, art. cyt., s. 79.

⁹ Zob. *Breviarium Romanum ex decreto ss. Concilii Tridentini restitutum, s. Pii V. Pontificis Maximi jussu editum, aliorumque pontt. cura recognitum, Pii papæ X auctroitate reformatum, Pars hiemalis*, Editio XVIII juxta typicam, Ratisbonæ 1939, s. 15-19.

¹⁰ Por. J. M i a z e k, *Modlitwy błagalne (preces) w Laudesach i Nieszporach Liturgii Godzin*, „*Studia Theologica Varsaviensia*”, 20(1982) nr 1, s. 175-177. Por. Cz. K r a k o w i a k, *Modlitwy wstawienne i oracje*, art. cyt., s. 79.

Rewizję modlitw wstawienniczych podjęto po Soborze Watykańskim II. Pracę nad nimi rozpoczęła specjalnie powołana Komisja – *Cætus XII – bis: De præcibus in Laúdibus et Vésperis* w maju 1967 r. O potrzebie reformy *preces* dyskutowano wcześniej, podczas obrad komisji soborowych 28, 29 września i 1 października 1964 r. na posiedzeniach członków *Consílium*. Po odesłaniu sprawy *preces* do posoborowego opracowania, dopracowano się pierwszych wyników w 1967 r. Projekt przewidywał dla Jutrzni cykl jednotygodniowy. Modlitwy miały mieć charakter dziękczynny za przebytą noc i wypraszać łaski na rozpoczynający się dzień. Dla Nieszporów miał być to cykl czterotygodniowy o charakterze suplikacji zbliżonej do modlitwy powszechnej we Mszy św. Odrębnym problemem było umieszczenie *preces* w strukturze Jutrzni i Nieszporów. Przeważała tradycja rzymska, która sytuowała je po kantyku ewangelicznym. Ostateczna wersja *preces*, po naniesieniu poprawek Kongregacji Doktryny Wiary, opublikowana została w 1970 r.¹¹

STRUKTURA MODLITW WSTAWIENNICZYCH ADWENTOWEJ LITURGII GODZIN

Modlitwy wstawiennicze *Liturgii Godzin* tworzą stały element struktury Jutrzni i Nieszporów. Występują one codziennie po kantykach *Benedictus* i *Magnificat*. Zestaw modlitw w porównaniu z dawnymi *preces* jest bardzo bogaty. W okresie *per annum* każdy dzień czterech tygodni Psalterza posiada własne modlitwy wstawiennicze. Okres Adwentu posiada posiada dwie serie modlitw wstawienniczych: I seria dla tygodnia I i III, II seria dla tygodnia III i w dniach od 17. do 24. grudnia. Tłumaczenia na język polski dokonał znany liturgista ks. S. Czerwik. Strukturę modlitw wstawienniczych stanowią: krótkie wprowadzenie (*introductio*), refren (*responsorium*) i wezwania modlitewne (*intentiones*). Dzięki tej kompozycji możliwe

¹¹ Por. A. Bugnini, *La riforma liturgica (1948 – 1975)*, Roma 1983, s. 543-545; J. Stefański, *Reforma Liturgii Godzin według Vaticanum II. Prace redakcyjne*, „Ateneum Kapłańskie”, 75(1983) z. 446, s. 20-23.

jest celebrowanie wspólnotowe i indywidualne odmawianie. Jutrznie zawierają cztery wezwania błagalne (*invocationes*), które są wyrazem uświęcenia dnia i zawierają prośby o uświęcenie rozpoczętego dnia pracy. Nieszpory natomiast zawierają pięć prośb (*intercessiones*) w różnych potrzebach całego ludu, ułożonych na wzór modlitwy wiernych w Mszy św. Ostatnim wezwaniem wstawienniczym jest modlitwa za zmarłych. *Ogólne wprowadzenie do Liturgii Godzin* zezwala Konferencjom Episkopatów na odpowiednie przystosowanie modlitw wstawienniczych do potrzeb kościołów lokalnych. (nr 184). Dzięki temu nowe *preces* są modlitwą otwartą i jest w nich miejsce dla należycie pojętej twórczości liturgicznej, zarówno wspólnotowej jak i w indywidualnej celebracji¹². W niniejszym opracowaniu poddane zostaną najpierw analizie modlitwy wstawiennicze Jutrzni, później Nieszporów serii I, a następnie tym samym tokiem omówione będą modlitwy z serii II¹³. Wydanie wzorcowe *Liturgia Horarum* zostało uwzględnione jako tekst pomocniczy¹⁴.

TREŚCI I SERII MODLITW WSTAWIENNICZYCH

Głównym tematem modlitw Jutrzni I Niedzieli Adwentu jest prośba o uświęcenie na czas powtórnego przyjścia Chrystusa Pana¹⁵. Modlitwy wyrażają przekonanie o łaskawości Boga, który hojnie obdarza miłosierdziem. Wydaje się to być ufną motywacją do

¹² Por. J. M i a z e k, *Modlitwy błagalne*, art. cyt., s. 179-184; Cz. K r a k o w i a k, *Modlitwy wstawiennicze i oracje*, art. cyt., s. 80-83.

¹³ Pierwszy tom polskojęzycznej *Liturgii Godzin* ukazał się staraniem Wydawnictwa Pallottinum w 1982 roku. Obecnie w użytku jest wydanie drugie: *Liturgia Godzin. Codzienna modlitwa Ludu Bożego. Okres Adwentu, Okres Narodzenia Pańskiego*, t. I, Pallottinum, Poznań 2006², (dalej cytowane jako LG I). Treści modlitw wstawienniczych różnią się nieznacznie. Zmiany dotyczą raczej stylistyki tekstu niż treści modlitw.

¹⁴ *Liturgia Horarum iuxta ritum romanum I, Tempus Adventus, Tempus Nativitatis. Officium divinum ex decreto Sacrosancti Œcumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Paulii PP. VI promulgatum*, Editio typica, Vaticanis 1975, (dalej cytowane jako LH I).

¹⁵ LG I, s. 154; LH I, s. 120.

proszczenia o życie sprawiedliwe i pobożne. Prośba o to, by „przyoblec się w naszego Pana Jezusa Chrystusa” i o „napelnienie Duchem Świętym” inspirowana jest Rz 13, 12-14; Ef 5, 18. Idea modlitw poniedziałkowych wyrażona jest w refrenie: **Przybądź, Panie Jezu!**¹⁶ Chrystus tytułowany jest światłością, która wschodzi, by rozproszyć ludzkie mroki i obudzić z uśpiania wiarę. *Preces* wołają o przyjscie Chrystusa, który ma stworzyć nową ziemię zamieszkałą przez sprawiedliwość i pokój. (por. Iz 11, 5-9) Ton modlitw wtorkowych nadaje refren: **O Panie, niech przyjdzie królestwo Twoje!**¹⁷ Realizacja tego wezwania wiedzie przez pokutę i, charakterystyczne dla Adwentu, wezwanie do przygotowania dróg dla Pana. (por. Iz 40, 3; Mt 3, 1-3; Mk 1, 1-3; Łk 3, 3-6). Modlitwy wstawiennicze z Jutrzní środowej odwołują się do wielu tekstów biblijnych¹⁸. Wprowadzenie stwierdza, że Słowo Boże zamieszkało między nami, abyśmy mogli oglądać Jego chwałę (por. J 1, 14). Refren prosi o pozostanie z nami Emmanuela. Jego obecność ma zapewnić pokój, przemienić ludzką nienawiść w miłość, a krzywdę usunąć przebaczeniem. (por. Iz 2, 4; 11, 1-9) Ostatnia z próśb inspirowana Dn 7, 13-14 i Mt 25, 31-46 jest wołaniem o zachowanie w dniu powtórnego przyjscia. Wprowadzenie do modlitw czwartkowych, wyraźnie inspirowane 1 Kor 1, 24, tytułuje Chrystusa mądrością i mocą Bożą¹⁹. Tematem modlitw jest prośba o pozostanie Pana z wiernymi, gdyż jego obecność jest źródłem uświęcenia, umacnia nadzieję zachowania nieskalanymi i świętymi na dzień Paruzji. Refren modlitw wstawienniczych z Jutrzní piątkowej: **Niech imię Pana będzie pochwalone!**, nawiązuje do jednej z próśb *Modlitwy Pańskiej*²⁰. Wśród intencji znajdują się próśby o napelnienie pokojem i radością, pomoc dla tych, co nieświadomie szukają Boga, łaskę wiecznej szczęśliwości. Modlitwy wstawiennicze z soboty (i 17. grudnia) skierowane są do

¹⁶ LG I, s. 160-161; LH I, s. 130.

¹⁷ LG I, s. 167; LH I, s. 136-137.

¹⁸ LG I, s. 173; LH I, s. 142.

¹⁹ LG I, 179; LH I, s. 148.

²⁰ LG I, s. 185; LH I, s. 156.

Boga Ojca²¹. Wyrażają one prośby o opiekę nad ludem, umocnienie w zgodzie i świętości aż do końca, na dzień przyjścia Chrystusa.

Modlitwy wstawiennicze I Nieszporów I Niedzieli Adwentu akcentują już we wprowadzeniu, że Chrystus jest weselem i radością dla tych, którzy Go oczekują²². Refren modlitw: **Przybądź, o Panie, i dłużej nie zwlekaj!**, wzywa Chrystusa, aby odkupił nas, wyrwał spod władzy śmierci, obdarzył życiem wiecznym. II niedzielne Nieszpory wspominają zbawcze wydarzenia biblijne: Zwiastowanie (Łk 1, 26-38), Nawiedzenie (Łk 1, 39-45), wyjawienie imienia Jezus św. Józefowi we śnie (Mt 1, 20-25), prorocтво Symeona (Łk 2, 33-35), zapowiedź Mesjasza przez Zachariasza (Łk 1, 67-79)²³. Intencje wyrażają prośby tydzień przybycie i panowanie, tydzień radość ze zbawienia, pociechę, wybawienie z grzechów. W Nieszporach poniedziałkowych zaakcentowana została tajemnica Wcielenia w kontekście Zwiastowania: Jezus wspomniany jest jako ten, który został poczęty mocą Ducha Świętego i przyjął ciało z Maryi Dziewicy (Łk 1, 26-38)²⁴. Wśród prośb dominują wołania o rychłe odkupienie i wybawienie od grzechu świata, odnowienie serc i wybawienie od zepsucia, któremu podlega ciało. Poniedziałkowy refren modlitw wstawienniczych: **Przybądź, o Panie, aby nas wybawić!**, powtarza się w modlitwach wtorkowych²⁵. Jezus Chrystus, Słowo odwieczne, jest ukazany jako nowa i żywa droga do niebiańskiej świątyni. Prośba o poczucie, że jesteśmy własnością Boga, inspirowana jest Dz 17, 28. Celem pozostałych prośb jest wybawienie z niewoli, obdarzenie smutnych radością, wybawienie wszystkich od śmierci wiecznej. Modlitwy wstawiennicze Nieszporów środowych skierowane są do Boga Ojca. Refren nawiązuje do jednej z prośb *Modlitwy Pańskiej*:

²¹ LG I, s. 191; LH I, s. 160. Modlitwy wstawiennicze tej serii odmawiane są w I i III tygodniu Adwentu. Sobota III tygodnia Adwentu wypada zawsze po 16. grudnia.

²² LG I, s. 148; LH I, s. 117-118.

²³ LG I, s. 156; LH I, s. 126.

²⁴ LG I, s. 163; LH I, s. 132.

²⁵ LG I, s. 169-170; LH I, s. 138-139.

O Panie, niech przyjdzie królestwo Twoje!²⁶ Intencje zostały zre-dagowane w myśl troski o dobro całego Kościoła, Żydów, wszystkich narodów, chrześcijan odłączonych i zmarłych. Wprowadzenie modlitw wstawienniczych z czwartku wielbi Chrystusa jako wielką światłość, która przychodzi według zapowiedzi proroków, by zajaśnić ludziom przebywającym w cieniu śmierci (por. Łk 1, 68-79)²⁷. Intencje, wzywając Słowo Boże, proszą o wybawienie od śmierci. Jezus, prawdziwa światłość, upraszany jest, aby rozproszył mroki niewiedzy. Jednorodzony Syn wzywany jest, aby okazał Bożą łaskawość. Jezus, zwany także Synem Człowieczym, błagany jest, aby ci, którzy Go przyjmują, stali się dziećmi Bożymi. W Nieszporach piątkowych Chrystus określony jest jako Dobry Pasterz Bożej owczarni (por. J 10)²⁸. Wśród intencji przeważają prośby o przybycie celem zgromadzenia wszystkich w jednej owczarni, troska o pasterzy i głosicieli słowa.

TREŚCI II SERII MODLITW WSTAWIENNICZYCH

Modlitwy wstawiennicze z II Niedzieli Adwentu rozpoczynają serię przeznaczoną dla II tygodnia i dni od 17. do 24. grudnia. We wszystkich Jutrzniah, poza czwartkiem i 23. grudnia, używany jest ten sam refren: ***Przybądź, Panie Jezu!*** Modlitwy wstawiennicze niedzielnej Jutrzniah – także Jutrzniah z 18. grudnia – zwracają się do Jezusa przychodzącego sądzić żywych i umarłych²⁹. Wyrażone zostały prośby o zachowanie od wszelkich pokus i przeciwności, aby dzięki temu żyć pobożnie i pełni nadziei i miłości oczekiwać przyścia miłosiernego Zbawiciela. *Preces* z poniedziałku (i 19. grudnia) wyrażają wiarę w Chrystusa, który przyjdzie jako Odkupiciel³⁰. Wśród intencji znajdują się prośby o oczyszczenie serc z próżności,

²⁶ LG I, s. 175; LH I, s. 144.

²⁷ LG I, s. 181; LH I, s. 150.

²⁸ LG I, s. 187-188; LH I, s. 156.

²⁹ LG I, s. 199; LH I, s. 167-168.

³⁰ LG I, s. 206; LH I, s. 174-175.

umocnienie w pokładanej w Bogu nadziei i o gorliwość w służbie Bożej. Modlitwy wstawiennicze z Jutrznii wtorkowej (i 20. grudnia) ukazują Chrystusa jako światłość oświecającą każdego człowieka (por. Łk 2, 32)³¹. Intencje upraszają odpowiednie dyspozycje do podjęcia Bożych darów, chęć zjednoczenia z Bogiem i otoczenie opieką chorych i umierających. Modlitwy wstawiennicze ze środy (i 21. grudnia) akcentują pochodzenie Jezusa od Ojca i przyjęcie ludzkiego ciała (por. J 1, 1-2. 14; Flp 2, 6-7)³². Wśród intencji dominują prośby o zbawienie, okazanie łaskawości grzesznikom i okazanie aprobaty dla dobrych czynów. Modlitwy wstawiennicze z czwartku (i 23. grudnia) skierowane są do Boga Ojca³³. Mają one odmienny refren niż *preces* pozostałych dni: ***Okaż nam, Panie, miłosierdzie swoje!*** Intencje wyrażają prośby o dawanie świadectwa o Jezusie, o uchronienie świata i ojczyzny od nieszczęść i osiągnięcie wiecznej radości. Modlitwy wstawiennicze z piątku (i 22. grudnia) zwracają się do Chrystusa Odkupiciela³⁴. Ukazany jest On jako ten, który umacnia istniejące już życie z łaski, obdarza zbawieniem, lecz swój lud z wszelkich chorób (por. Mt 4, 23; 9, 35) Ostatnia prośba o wybawienie od cierpień i kary w dniu Paruzji, w wezwaniu podaje, że motywem pierwszego przyjścia, było pojednanie świata z Bogiem Ojcem (por. J 3, 16). Modlitwy wstawiennicze Jutrznii sobotniej (i 24. grudnia) odnoszą się do Chrystusa Odkupiciela³⁵. Intencje zawierają prośby o uznanie nas godnych uczestnictwa w Bożych darach, umocnienie w oczekiwaniu na chwalebne przyjście i radość z objawienia się chwały Jezusa.

Modlitwy wstawiennicze I Nieszporów II Niedzieli Adwentu rozpoczynają się wspomnieniem przyjęcia ciała przez Chrystusa z Maryi Dziewicy (por. 1 Łk 1, 26-38)³⁶. Jezus nazwany jest Jednorodzonym

³¹ LG I, s. 211-212; LH I, s. 180.

³² LG I, s. 218. LH I, s. 186.

³³ LG I, s. 224-225; LH I, s. 193.

³⁴ LG I, s. 231; LH I, s. 199.

³⁵ LG I, s. 237; LH I, s. 205.

³⁶ LG I, s. 194; LH I, s. 162-163. Te same prośby występują w I Nieszporach IV Niedzieli Adwentu. LG I, s. 281-282; LH I, s. 248-249.

Synem Bożym, pośrednikiem Nowego Przymierza (Hbr 9, 15; 12, 24). Intencje wyrażają prośby o wybawienie od zepsucia, zachowania od kary wiecznej i o litość podczas sądu. Modlitwy wstawiennicze II Nieszporów – te same prośby występują w Nieszporach 18. grudnia – akcentują przyjęcie przez Chrystusa ludzkiej natury³⁷. Dla proszących fakt ten jest motywacją do ufego proszenia o okazanie miłosierdzia, odpuszczenia win, przywrócenia życia i dopuszczenia do wiecznego dziedzictwa. Ciąg modlitw wstawienniczych w Nieszporach z II serii charakteryzuje się pewną nieregularnością. Modlitwy wstawiennicze z 17. grudnia występują w I Nieszporach III Niedzieli Adwentu³⁸. Charakteryzują się zaakcentowaniem radości wszystkich proszących i bezpośrednim, z pominięciem tytulatury, zwróceniem się do Chrystusa. Wśród intencji występują prośby o odkupienie, wyrwanie ludzkiej natury z władzy śmierci i obdarzenie życiem wiecznym. Modlitwy wstawiennicze z Nieszporów poniedziałkowych (i 19. grudnia) zwracają się do Chrystusa – Sędziego³⁹. Modlitwy wyrażają prośby o uznanie Bożej sprawiedliwości, obdarzenie mocą Bóstwa, oświecenie nauką Chrystusową i obdarzenie nagrodą wiecznej chwały. Modlitwy wtorkowe (i 20. grudnia) koncentrują się na Chrystusie Odkupicielu przychodzącym w chwale w dniu ostatecznym⁴⁰. Prośby dotyczą Bożych darów związanych z Parują takich jak uczestniczenie w pełni Bożych darów, ukierunkowania pragnień ku sprawom ostatecznym, oczekiwania udziału w Chrystusowej chwale. Wśród modlitw wstawienniczych Nieszporów środowych (i 21. grudnia) jedna z prośb nawiązując do J 1, 29, tytułuje Chrystusa Barankiem Bożym i uprasza uwolnienie od grzechów. Tematem pozostałych modlitw są prośby o zgromadzenie rozproszonych, zachowanie od kary uprzednio odkupionych i dążeniu do wiecznej radości⁴¹. Modlitwy wstawiennicze z czwartku (i 22.

³⁷ LG I, s. 202; LH I, s. 170.

³⁸ LG I, s. 240 i 304; LH I, s. 208 i 266-267.

³⁹ LG I, s. 208; LH I, s. 176-177.

⁴⁰ LG I, s. 214; LH I, s. 182.

⁴¹ LG I, s. 220; LH I, s. 188-189.

grudnia) akcentują uniżenie Chrystusa (por. Flp 2, 6-8)⁴². Intencje wymieniają prośby o uwolnienie z grzechów, zachowanie od karu w dniu sądu i otrzymanie niewiędnącego wieńca chwały (por. 1 P 5, 4). Modlitwy wstawiennicze piątkowe (i z 23. grudnia) wspominając pierwsze przybycie Chrystusa Pana kierują uwagę na przyjście w dniu ostatecznym: **Niech wszyscy ludzie ujrzą Twoją chwałę!**⁴³ Wśród intencji przeważają te, które upraszają zbawcze dary dla całego świata. Są także prośby o zachowanie od potępienia, uwolnienia od wszelkiej niewoli i obdarzenia zmarłych wieczną nagrodą.

MODLITWA PAŃSKA

Po modlitwach wstawienniczych odmawiana jest *Modlitwa Pańska*. Można poprzedzić ją krótkim wprowadzeniem⁴⁴. Taki układ wydaje się logiczny i konsekwentny. *Modlitwa Pańska* stanowi syntezę modlitwy chrześcijańskiej. Po szczegółowych prośbach modlitw wstawienniczych następuje niejako ich zasadnicza perspektywa: „święć się imię Twoje, przyjdź królestwo Twoje, bądź wola Twoja”, gdzie dany jest prymat sprawom Bożym. Druga część *Modlitwy Pańskiej* uwzględnia prośby mające na celu dobro człowieka, zarówno w zakresie materialnym i w wymiarze duchowym: uwolnienie od złego, zachowanie od pokus i podpuszczenie win⁴⁵. Modlitwa ta została przekazana przez Chrystusa Pana jako formuła modlitewna, ale także jako wzór modlitwy. Prośba skierowana do Jezusa o nauczenie modlitwy, interpretowana jest w tym znaczeniu, że Apostołom nie wystarczały współczesne modlitwy żydowskie. Występuje w dwóch

⁴² LG I, s. 227; LH I, s. 195.

⁴³ LG I, s. 233; LH I, s. 201.

⁴⁴ OWLG 196.

⁴⁵ Por. W. Głowa, *Modlitwa Liturgiczna – Liturgia Godzin*, Przemysł 1996, s. 152-155.

przekazach: Mt , 6, 9-13⁴⁶ i Łk 11, 2-4⁴⁷. *Liturgia Godzin* nawiązuje do wersji Mateuszowej. *Ogólne Wprowadzenie do Liturgii Godzin* w nr 194 podkreśla, że Jutrznia i Nieszpory są godzinami, które najbardziej nadają się do odprawiania z wiernymi. Występująca tylko w tych godzinach *Modlitwa Pańska* znajduje miejsce właściwe jej godności. Występowanie *Modlitwy Pańskiej* w strukturze Jutrzni i Nieszporów nawiązuje do najstarszej tradycji Kościoła, według której odmawia się „Ojcze nasz” trzykrotnie w ciągu dnia, tzn. oprócz wymienionych godzin, także podczas Mszy świętej⁴⁸. Nie jest to jakąś szczególną nowością, ale współcześnie podkreśla się, że *Modlitwa Pańska* i modlitwy końcowe Jutrzni i Nieszporów są świadectwem łączności, jaka zachodzi pomiędzy misterium Eucharystii a *Liturgią Godzin*. Zwraca się też uwagę, że *Pater noster* to modlitwa ochrzczonych, mających udział w kapłaństwie Chrystusa. Tym samym Jutrznia i Nieszpory stanowią pełne wdzięczności przypomnienie chrztu i ukazują swój „eucharystyczny” charakter nie tylko poprzez możliwość łączenia tych godzin z celebracją Mszy świętej, ale niejako wpływający z samej istoty oficjum⁴⁹.

ZAKOŃCZENIE

Chrześcijańska modlitwa jest odpowiedzią na wezwanie Chrystusa Pana, aby zawsze się modlić i nie ustawać (por. Łk 18, 1). Jednak już

⁴⁶ J. Homerski, *Ewangelia według świętego Matusza. Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz*, w: *Pismo Święte Nowego Testamentu w 12 tomach. Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz* (red. E. Dąbrowski, F. Gryglewicz), Pallottinum, Panna 2004, s. 145-150.

⁴⁷ Por. F. Gryglewicz, *Ewangelia według św. Łukasza. Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz*, w: *Pismo Święte Nowego Testamentu w 12 tomach. Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz* (red. E. Dąbrowski, F. Gryglewicz), Pallottinum, Panna – Warszawa 1974, s. 219-223.

⁴⁸ OWLG 195. Por. J. Janicki, E. Piotrowski, *Elementy składowe Liturgii Godzin*, w: W. Świerzawski (red.), *Mysterium Christi. Liturgia uświęcania czasu*, t. 5, Zawichost – Kraków – Sandomierz 2013, s. 188.

⁴⁹ Por. B. Nadolski, *Liturgia i czas*, dz. cyt., s. 430-431.

sami Apostołowie, choć znane im były różne formy modlitwy starotestamentalnego ludu Bożego, występowali ze wzruszającą prośbą, aby ich Pan i Mistrz zechciał nauczyć ich modlić, zapewne tak, jak sam dawał im przykład (por. Łk 11, 1). Od tamtej pory *Modlitwa Pańska* pozostaje wzorem modlitwy chrześcijańskiej, choć w ciągu wieków wokół niej i innych modlitw – Psalmów, powstały inne, będące świadectwem chrześcijańskiego *lex orandi – lex credendi*. Modlitwy wstawiennicze, obok tekstów natchnionych i innych elementów składowych Liturgii Godzin, wyrażają świadectwo chrześcijańskiej pobożności, a także i wiary. Będąc publiczną modlitwą Kościoła, pozostają miejscem teologicznego poznania, gdyż nieustannie inspirują się słowem Bożym. Celem modlitw wstawienniczych Jutrznii jest poświęcenie Bogu rozpoczynającego się dnia wypełnionego pracą i szeroko rozumianym apostołatem. Nieszpory zaś, posiadające charakter wybitnie błagalny, zanoszone są w intencjach świata, Kościoła, niekiedy lokalnej wspólnoty. Ostatnie wezwanie rezerwowane jest modlitewnej pamięci o zmarłych. Liturgiczny czas Adwentu zabarwia wezwania modlitw wstawienniczych właściwym sobie kolorytem. Jest w nim często emocjonalna tęsknota za przyjściem wcielonego Zbawiciela i pełne ufności wyczekiwanie na miłosierdzie i litość podczas Paruzji. Grudniowe mroki Adwentu to czas, kiedy gromadzący się na modlitwie Kościół błaga o światło Chrystusowej nauki. Obok radości z rychłego przyjścia Zbawiciela na ziemię w ludzkim ciele, nie brakuje zadumy na potrzebą obudzenia uśpionej być może wiary, zmiany życia i – choć niekoniecznie wyraża to specyfikę adwentowego czuwania – prostowania ścieżek przed Panem przez ducha pokuty, bardziej charakterystycznego dla Wielkiego Postu. Natomiast *Modlitwa Pańska*, wieńcząca za każdym razem *preces* adwentowej *Liturgii Godzin*, przypomina o eucharystycznym misterium: zarówno tym w wymiarze sakramentalnym, jak i tym, będącym *modus vivendi* pozostającego w realiach ziemskiej egzystencji chrześcijanina.

The description of the Intercessions at Morning and Evening Prayers of the Advent of the Liturgy of the Hours

Summary

The Intercessions at Morning and Evening Prayers are a kind of testimony of Christian faith. The last liturgical reform, made by Vatican Council II, offers much bigger variety of intercessions than earlier Breviary. Intercessions at the Morning Prayer focus their attention on sanctifying of beginning day, its work and apostolate. Intercessions at the Evening Prayer have a strong beseeching character and concern problems of the world, the Church and local community. The last intercession of Vespers always refers to dead. The Liturgy of the Hours are officinal prayer of the Church. So in the Advent time the intercessions show typical for this liturgical period themes: the Second Coming and the Incarnation of Jesus Christ. Also typical for the Advent intercessions are human attitudes to Christ's coming: waiting, fear, hope, preparation by prayer and penance.